

OVERSTRAETEN, Jozef van (Sint-Truiden 2 mei 1896 – Leuven 5 oktober 1986). Vader van **Toon van Overstraeten**.

Werd geboren als de oudste van vier kinderen in een gezin waarin beide ouders in het onderwijs stonden. Van Overstraeten volgde katholieke normaalschool in het Waalse Malonne waar hij in 1916 het diploma behaalde van regent. In 1917 deed hij zijn examens nog eens over in het Nederlands voor de Centrale Examencommissie in Brussel. Reeds als jongeman was hij zeer Vlaamsgezind. Tijdens de Eerste Wereldoorlog sloot hij aan bij een activistische kern in Sint-Truiden (**activisme**) en organiseerde er onder meer een meeting met **August Borms**.

Na de oorlog zat Van Overstraeten vijf dagen vast en werd hij afgezet als leraar van de rijksmiddelbare school van Sint-Truiden. Hij kon aan de slag als huisleraar voor de kinderen van **Alfons van de Perre**, door wiens invloed hij twee jaar later een benoeming kreeg tot leraar Nederlands aan de rijksmiddelbare school in Aalst. In 1922 vernam hij de stichting van de **Vlaamse Toeristenbond** (VTB) en stuurde een telegram met de bondige boodschap: "Ik doe mee". Al snel werd hij de belangrijkste medewerker van het bondsblad *Toerisme* (daarvoor en daarna weer *De Toerist*), in 1926 werd hij feitelijk hoofdredacteur, in 1929 officieel. Binnen de organisatie zelf was hij ondervoorzitter (1927), secretaris (1931) en afgevaardigd beheerder (1933) en had zonder enige twijfel de feitelijke leiding in handen. Hij lag aan de basis van tal van initiatieven: de toeristenmarsen, de sterritten voor fietsers, de periodiek *de Badgast* (1933-1939) met hemzelf als hoofdredacteur, de VTB-wandelpaden enzovoort. Daarnaast maakte hij deel uit van de redactie van de periodiek *De Taalgrens* (1929-1931). Politiek en cultureel was hij een aanhanger van de **Groot-Nederlandse** gedachte; hij koesterde een grote bewondering voor **Jean-Marie Gantois**. Van Overstraeten engageerde zich nooit in de politiek, maar zou steeds



Jozef van Overstraeten in actie, vermoedelijk naar aanleiding van de goedkeuring van de taalwetten en de vastlegging van de taalgrens in de jaren 1962-1963 (Theo= premier Lefèvre). Van Overstraeten werd als voorzitter van de VTB-VAB een levende legende. Tientallen jaren leidde hij 'zijn' vereniging op eigenzinnige wijze en met strakke hand. Binnen de V.B. volgde de VTB-VAB onder zijn leiding een eigen koers. (WIJ)

sympathie koesteren voor de Vlaams-nationale partijpolitiek. Zo werd hij lid van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV).

In het begin van de bezetting trachtte Van Overstraeten om met steun van het VNV een Verbond van Vlaamse Verenigingen in het leven te roepen dat het culturele leven in Vlaanderen moest overkoepelen. In het bijzonder beoogde hij een toetreding van het Davidsfonds. Het project liep evenwel al vlug spaak. Van Overstraeten gaf tijdens de bezetting verder de VTB-periodiek uit en hield het tijdschrift en de organisatie uit de actieve **collaboratie**. Hij slaagde erin om de eenheid met de Vlaamse Automobilistenbond-VAB (sinds 1934 op eigen weg) definitief te herstellen. In 1941 richtte hij het Verbond voor Heemkunde op en in 1942 werd hij hoofdredacteur van de periodiek ervan, *Heemkundige Bladen* (1942-1944). In 1943 riep hij **Volk en Wetenschap** in het leven: een federatie van de VTB-VAB, het Verbond voor Heemkunde, Het Vlaamse Kruis en de Vereniging voor Beschaafde Omgangstaal.

In december 1944 moest Van Overstraeten ontslag geven uit zijn functies in de VTB-VAB om wille van de **repressie**: hij werd 11 maanden geïnterneerd, maar uiteindelijk volledig vrijgesproken en behield zijn burgerrechten. Het feit dat hij tijdens de bezetting brieven had geschreven met waarschuwingen tegen een mogelijke verduitsing van Vlaanderen en tegen de opbodpolitiek in de collaboratie, speelde daarbij allicht een doorslaggevende rol.

Na zijn vrijlating trachtte Van Overstraeten zijn functies in de VTB-VAB weer op te nemen, wat leidde tot heel wat conflicten. Volgens hem hadden "zogenaamde Witten getracht om zich van de VTB-

VAB meester te maken". Hij won het pleit en werd in mei 1948 opnieuw secretaris en hoofdredacteur. Hij kreeg weer de feitelijke leiding in handen wat werd bevestigd met het verwerven van het voorzitterschap in 1962. Ook na de oorlog lag Van Overstraeten aan de basis van talloze initiatieven, onder meer de stichting van de periodiek *De Autotoerist* (1948), de *Vrijwillige Hulp op de Weg* (1953), de *VAB-Kongo* (1953), de *Vlaamse Toeristische Bibliotheek* (1962), de *Wacht op de Weg* (1968) enzovoort. Hij schreef een heel aantal reisgidsen, trad honderden keren op als redenaar en zorgde voor de inhuldiging van ontelbare gedenkplaten, wandelwegen, rustbanken en dergelijke meer. Van Overstraeten leidde de VTB-VAB met strakke hand en duldde nauwelijks tegenspraak. Het leverde hem bijnamen op als "de dictator" en "de bisschop" (in de periode van 'Leuven Vlaams'). Zijn eigenzinnigheid was spreekwoordelijk. Binnen de brede V.B. voer hij zijn eigen koers: zo werd hij geen lid van het *Vijf November Komitee* (1967) en sloot de VTB-VAB niet aan bij *Koördinatiekomitee Taalregeling Hoger Onderwijs*. Hij volgde wel het eisenprogramma van de V.B., maar geloofde niet in de effectiviteit van eendagsmanifestaties en trachtte nooit om de leden van de VTB-VAB daarvoor te mobiliseren. In de periode 1977-1978 was hij zeer fel gekant tegen het *Egmontpact*; hij wijdde er talloze artikelen in de bondsbladen aan. Buiten de VTB-VAB maakte Van Overstraeten nog deel uit van onder andere de *Hoge Raad voor Toerisme*, de *Hoge Raad der Wegen*, de *Kultuurraad voor Vlaanderen* en het *Vlaams Comité voor Federalisme*.

Begin 1980 nam Van Overstraeten totaal onverwachts ontslag uit al zijn functies bij de VTB-VAB. Allicht voelde hij aan dat de economische conjunctuur het bedrijf VTB-VAB dwong tot het aannemen van een modern management. Op 17 februari 1980 kreeg hij de titel van erevoorzitter. Hij zette wel nog zijn medewerking aan de bondsbladen verder. Zo schreef hij respectievelijk tot in 1981 en tot in 1985 onder meer zijn overbekende rubrieken "Wat betekent mijn familienaam" (sinds 1953) en "Zon en Schaduw over Vlaanderen" (sinds 1960).

WERKEN: Artikelen in *Toerisme*; *De Toerist*; *De Autotoerist*; *De Taalgrens*; – *Inleiding tot de heemkunde*, 1943.

LITERATUUR: J. Florquin, *Ten Huize van*, 1966; – A. de Bruyne, *Jozef Van Overstraeten*, 1972; – P.J. Verstraete en K. Barzezele, 'Jozef Van Overstraeten', in *Vlaamse Portretten*, II, 1992.

BART DE WEVER